

NŐI ARCKÉP.
PHOTO-CLUB KIÁLLÍTÁSA.

J. C. STRAUSS, ST.-LOUIS.

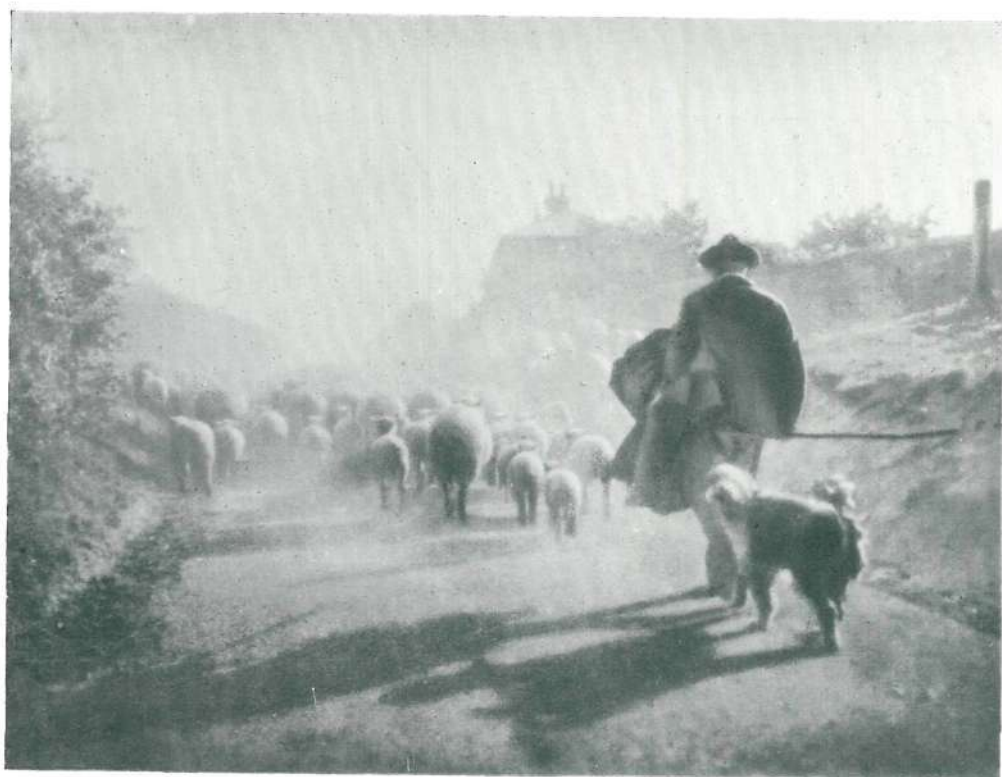
A KÜTNÁL.

C. BELLIVET, PÁRIS.

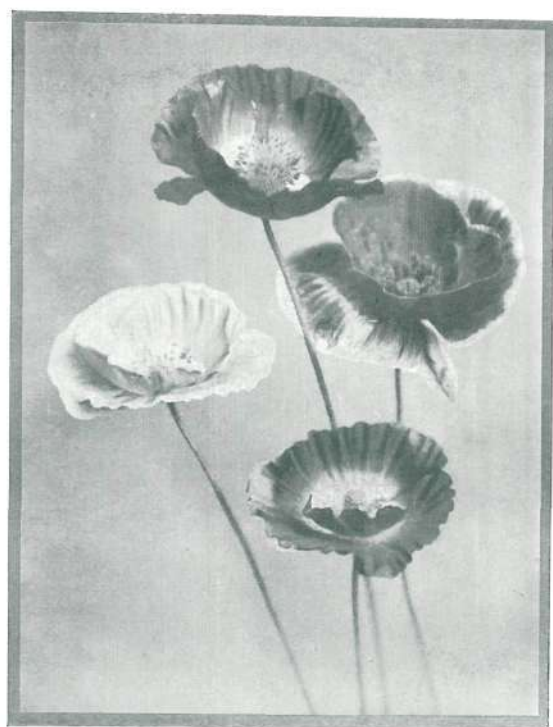
FELHÓTANULMÁNY.
PHOTO-CLUB KIÁLLÍTÁSA.

FRIEDR. BAUER.

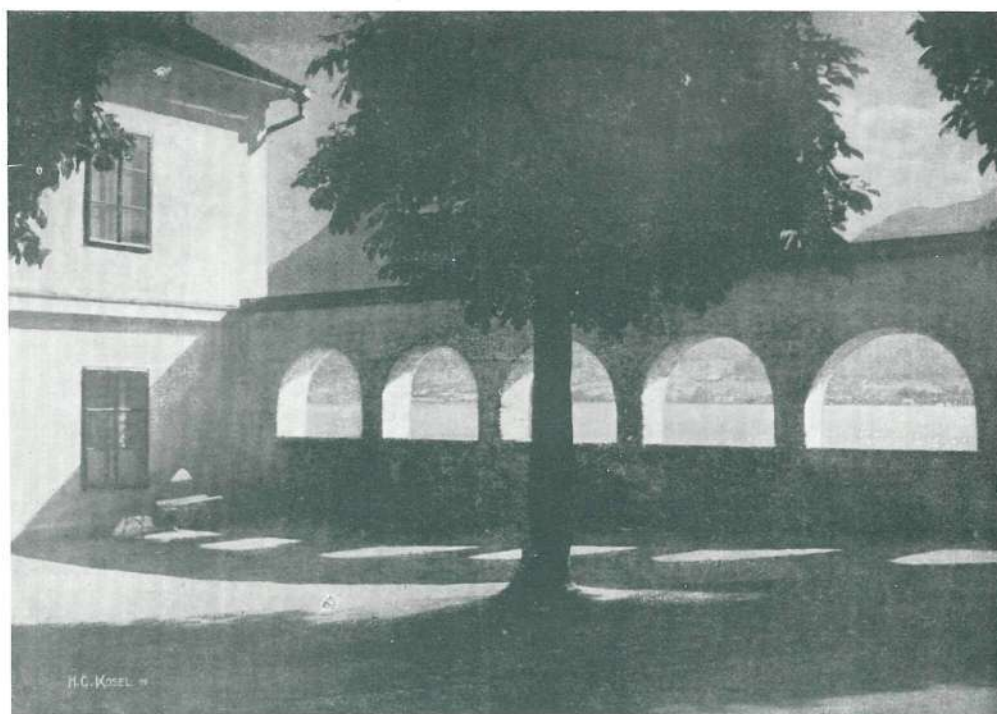
BIRKANYÁJ POROS ÚTON.

CARLES JOB, SUSSEX.

PIPACSOK.
PHOTO-CLUB KIÁLLÍTÁSA.

MRS. CADBY, LONDON.

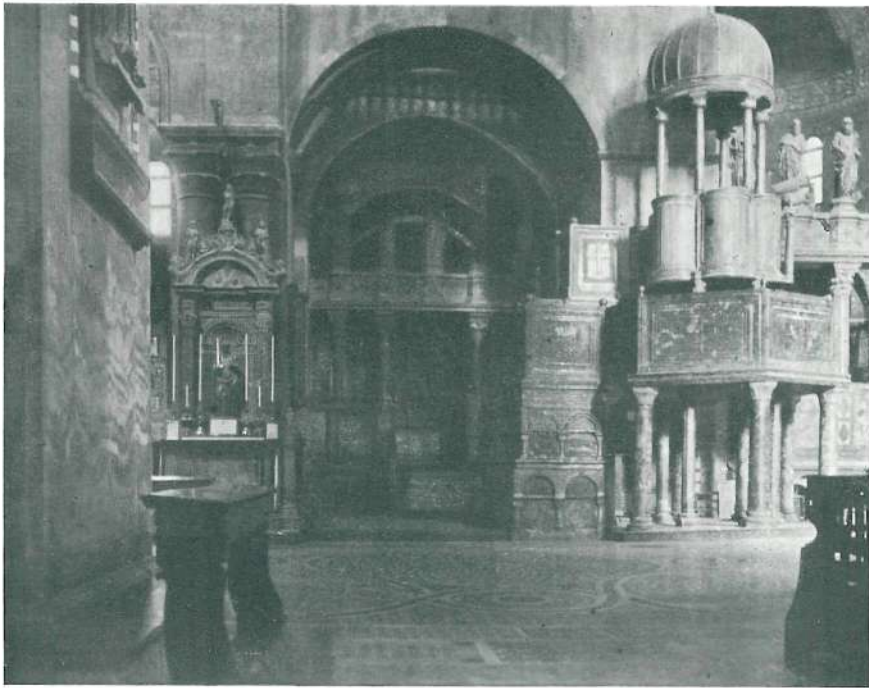
HOLDVILÁGOS EST ST.-WOLFGANGBAN.

HERMANN C. KOSEL, WIEN.

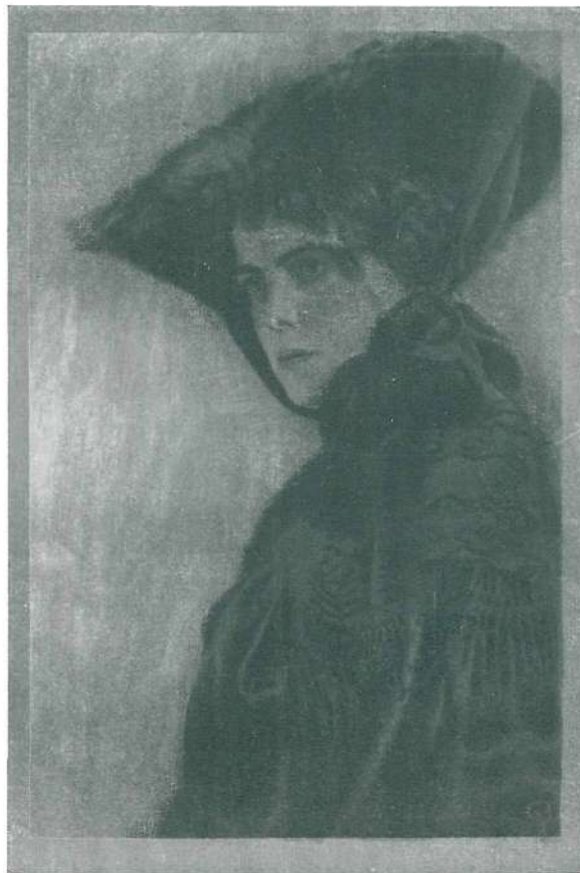
MASTER JACK DRUMMOND.
PHOTO-CLUB, KIÁLLITÁSA.

H. H. PIERCE, BOSTON.

RÉSZLET A VELENCEI ST.-MARCÓBÓL.

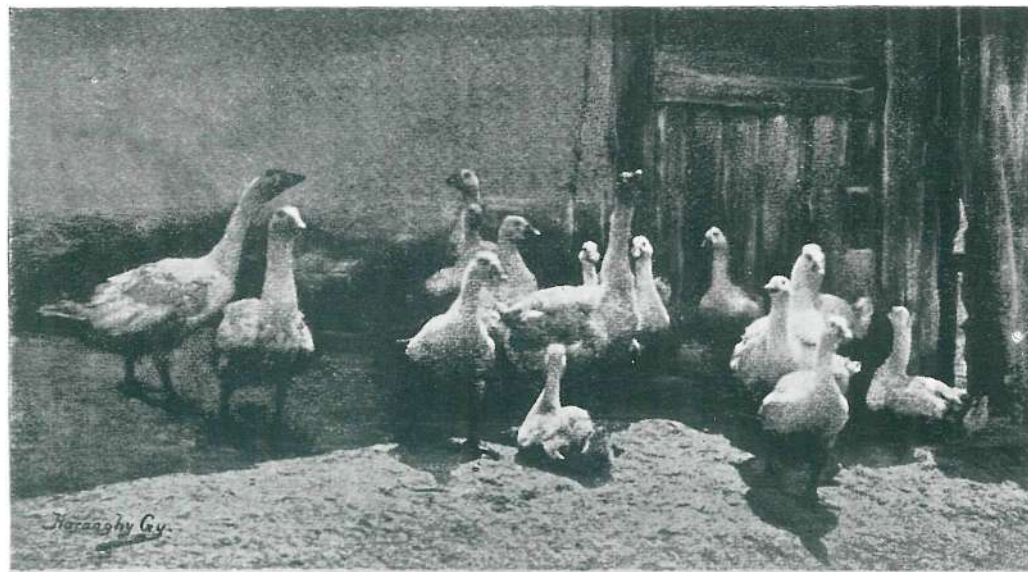
IVANNOVICH PÁL.

NŐI ARCKÉP.
PHOTO-CLUB KIÁLLÍTÁSA.

VIKTOR STÓUFFS, BRUXELLES.

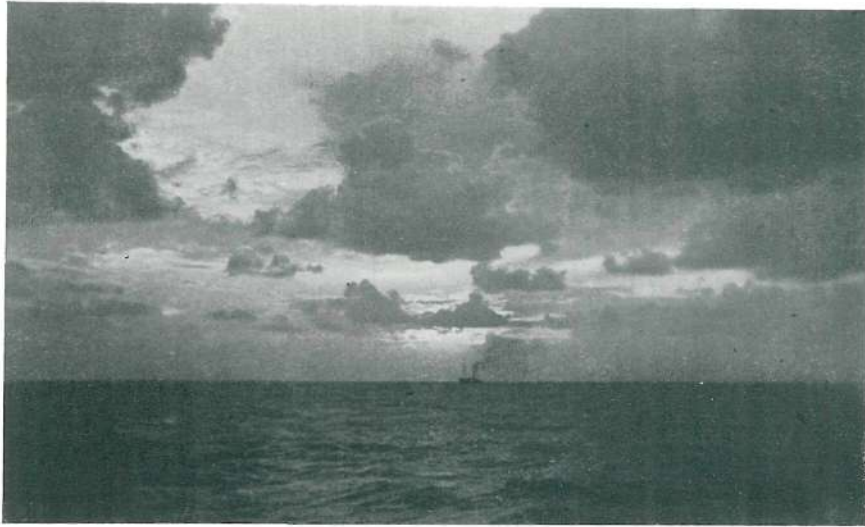
LIBÁK.

NAGYRÉVI HARANGHY GYÖRGY.

KAGYLÓHALÁSZOK.
PHOTO-CLUB KIÁLLITÁSA.

GR. TELEKI SÁNDOR.

VIHAR.

J. DESLIS, TOURAINE.

ÉBREDÉS.
PHOTO-CLUB KIÁLLÍTÁSA.

HERMANN C. KOSEL, WIEN.

NŐI ARCKÉP.
PHOTO-CLUB KIÁLLÍTÁSA.

HERMANN C. KOSEL, WIEN.

NEVETŐ NŐ
PHOTO-CLUB KIÁLLÍTÁSA.

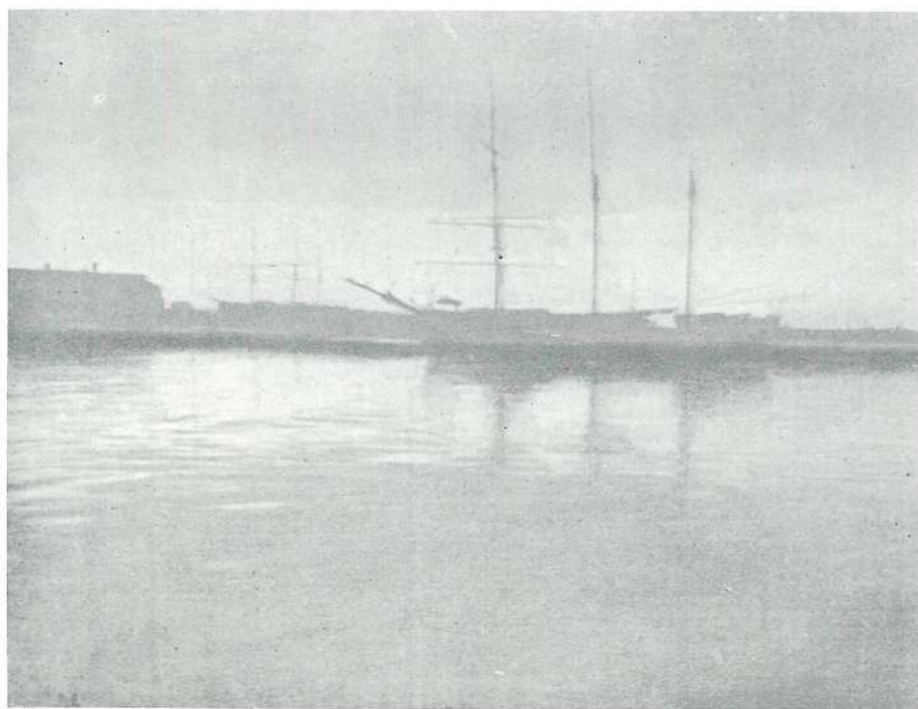
F. DETAILLE, MARSEILLE.

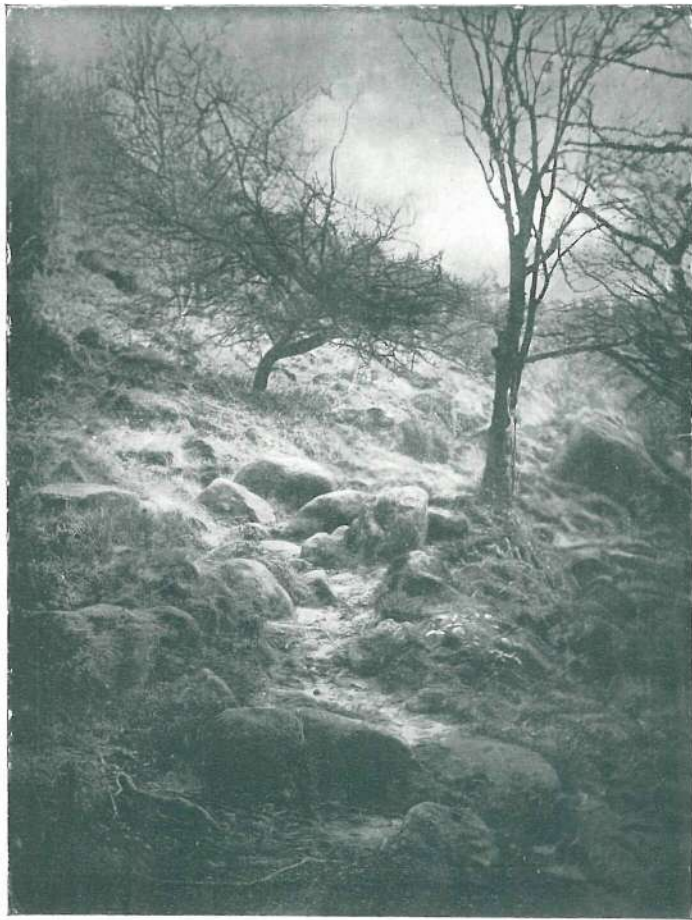
ELEONORA DUSE.

CARLS CSIUTTO, GENOVA.

FIUMEI KIKŐTŐ.
PHOTO-CLUB KIÁLLÍTÁSA.

GR. ESZTERHÁZY MIHÁLY.

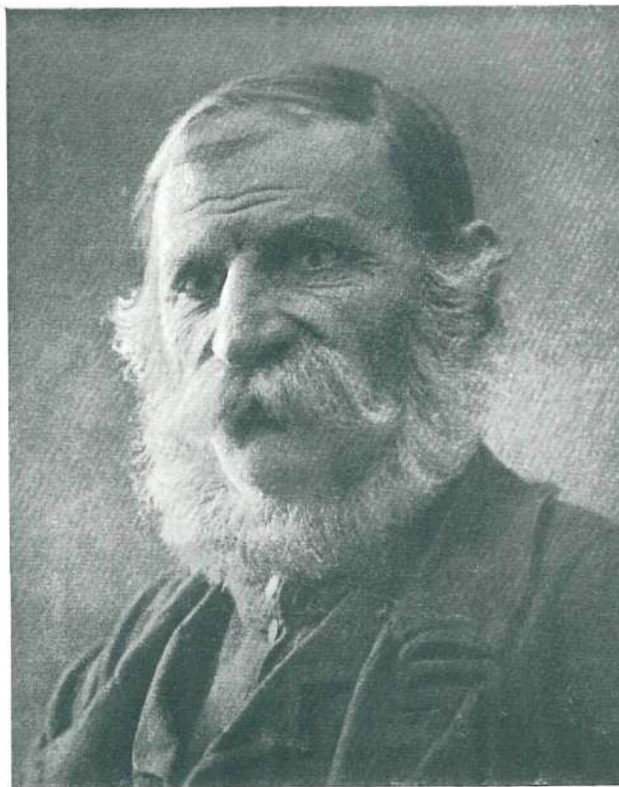
EGY YORKSHIRE-I VÖLGY.

A. HORSLEY HINTOR.

KÉT VERONAI NŐ.
PHOTO-CLUB KIALLÍTÁSA.

J. CRAIG AUNER, GLASGOW.

TANULMÁNYFEJ.

FELEDI DEZSÓ.

TÉLI EST.
PHOTO-CLUB KIÁLLÍTÁSA.

DR. H. BACHMANN, GRAZ.

MŰVÉSZI FÉNYKÉPEK KIÁLLÍTÁSA.

SEPTEMBER hó 8-án nyílt meg az iparművészeti múzeum nagy csarnokában a Photoklub nemzetközi művészi fényképkiállítása. A rendező bizottság derekas munkát végzett, mikor úgyszólván az egész művelt világ a fotografálás terén elért legszebb művészi alkotásait szedte össze.

Fénykép, — művészi alkotás! Sokan tagadólag fogják rázni fejüket. Lehet-e alkotásról szó ott, ahol a lélektelen fotográf-lencse könyörtelenül legaprólékosabban visszaadja mindazt, ami elébe kerül, lényeges és zavaró részleteket egyformán? Lehet-e művészetről szó ott, hol a szigorúan hű másolat korlátait áttörni nem tudjuk s ahol a tárgy eszményesítéséről teljességgel le kell mondanunk? Igazi művészet-e megkeresni a szépet és azt szolgálilag, egyetlen labdanymomás által lemásolni.

A mindenütt lábatlankodó fényképmasínacsettegető bizony nem tarthat igényt a művész elnevezésére, bármily kifogástalan tehnikájú és tetszetős képeket hoz is létre. Az igazi művészet ott kezdődik, ahol a fényképező saját egyéniségét tudja beleolvasztani a felvett tárgyba. Erre pedig vannak eszközei, bár a fizika és kémia ezekkel az eszközökkel igen mostohán bánt is el. Nem azt akarjuk mondani, hogy a művész-fényképező jó fizikus és kémikus legyen, de gyakorlatilag ezeket az eszközöket s az ezek által elért hatásokat teljességükben ismernie és használnia kell. Fel kell használnia a fényképező technika által elért összes eredményeket, de hasznára kell fordítania az eljárások tökéletlenségeit is — és épen ez a nagy feladat, mely a művész és kontárt egymástól örökre elválasztja. A fényképező lencse hű rajzolásához szó fér: képet ad a tárgyról, amely

azonban korántsem azonos a tárggyal. Bizonyos (kis gyújtó távolú) lencsék a távlatot túlozzák, mások csökkentik, egyesek élesen, mások ködösen rajzolnak. Módjában áll a fényképezőnek a rajzolat élességét beállításal bizonyos pontra korlátozni, vagy azt (diaphragmázással) fokozni, a lencse emelésével vagy sülyesztésével vagy a gép döntésével a látóhatárt emelni vagy sülyeszteni, a felvétel időtartamának rövidítésével az árnyékokban fölösleges részleteket elhagyni, vagy ellenkező eljárással érvényre emelni, sárga üvegeken keresztül való fotografálással a levegőtávlatot csökkenteni, különböző fajtájú érzékeny lemezekkel a tárgy megvilágításának elosztódását (valeurök) megmásítani, tetszés szerint lágy vagy kemény árnyalatokat létrehozni stb.

A művészi előhívás sem egyszerű mehanikus munka, hanem előre kitűzött művészi cél felé való törekvés érett megfontolás, évek hosszú során szerzett tapasztalat és gyakorlat által. Aki ezen és egyéb más itt külön fel nem sorolható apró fogás segítségével tárgyára egyéniségének bélyegét annyira rásüti, mint azt a kiállítás egyes darabjain látjuk, a művész nevet a szó szoros értelmében megérdemli. Természetes, hogy a kép művészi értékére legnagyobb mértékben folyik be a választott tárgy, a hangulatos megvilágítás és a kompozíció. Mert a fényképező komponál, bárha szűk határok közt mozog is e téren, s ha tevékenysége jobbára csak a néző-pont helyes megválasztásában áll. Ismernie kell a perspektíva szabályait, tudnia kell, hogy a néző-pont megváltoztatásával a vonalak iránya hogy változik a képen egymáshoz és a kép széleihez viszonyítva, válogat a kép vonalaiban, közeledik, távozik, jobbról-balról keresi a legelőnyösebb helyet, ezáltal keresztbe vág és egyensúlyoz egy markánsabb vonalat. Érvényre juttatja a megvilágítás és rajzolatbeli ellentéteket egymás mellé helyezés által, a kép közepéről, mint rossz hatású

pontról eltávolít minden fontosat s azt a középhez közelfekvő hatásos pontok egyikére helyezi, kerül mindent úgy a vonalakban, mint a nagyságban és árnyalatban, ami mértanilag szabályos, a nagyságbeli különbségeket közeledés és távolodással csökkenti, vagy fokozza, érvényre emeli a művészi ismétlést a vonalas távlatban a megvilágításban, formában és elhelyezésben stb. És midőn ennyi dologra terjed ki figyelme, lelki szemeivel látnia kell a végleges képet, amelynek létrehozására törekszik és amely az előtte fekvő tárgytól különbözik. Az étellel fényképező gép megszűnt holt tárgynak lenni, a művész ihlete által alakot ölt és annak egyéniségébe mintegy beleolvad.

S ha ily módon elkészült az üveg-negatív, az a művész kezében még mindig csak nyers anyag, amelyről nem szolgálilag készít másolatot, hanem a különböző, jelenleg már magas fejlettségű eljárások által alanyiségének megfelelőleg formál, alakít és csiszol. A képet a szándékolt hatásnak megfelelőleg nagyítja, a zavaró részeket róla lemetszi.

A művészi másolások közt az egyéniség érvényesülését legkevésbé engedik meg a klór és brómezüst másolások, könnyebb kezelhetőségük miatt is csekélyebb művészi értékűek. A változtatásokra tágabb tér nyílik a platina- és főleg a pigment képeknél, a kép árnyalatainak teljessége, változatossága, befolyásolhatósága s a fáradságos és gyakran cserben hagyó körülményes eljárás a kép becsét nagyban emeli. Mindenekfelett azonban a gumminyomat az, amely egyéni szabadság tekintetében minden más eljárásnál szabadabb teret nyújt. A fényképező tetszése szerint emelhet ki vagy hagyhat el egyes részleteket, teljesen szabad keze van a kép színének megválasztásában, dolgozhat finoman és lágy árnyalatokban, vagy durván, darabosan mintegy széles ecset kezeléssel, hirtelen változó árnyalatokkal. Igaz, hogy ennyi előnyért cserébe egyetlen másolaton hetekig is

eldolgozhat. A gumminyomat művészi értéke annál nagyobb, mert minden igyekezet mellett sem sikerül két teljesen egyforma másolatot készíteni.

Néhány, a természetes színeket utánzó képpel találkozunk a kiállításon és valljuk be, hogy e téren még nagyon messze vagyunk a tökéletességtől. A valódi, természetes színekben való felvételek közül egyedül a bécsi Kosel apró gumminyomású gyümölcs- és virágképei jöhetnek számba, de ezek igen szépek és színekben teljesen hűek.

Ezek a természetes színű képek nagy fáradság árán készülnek. A felvételnél színes üvegeken keresztül szűrve 3 külön felvétellel a három (piros, sárga, kék) alapszínre kell bontanunk a képet. Az első lemez nem vesz fel mást, mint ami a természetben piros volt, a másik felvétel a csupán sárga, a harmadik pedig csupán a kék színeket tartalmazza. Ezekről a lemezekről most a megfelelő színekben egymás tetejére másolunk. Ahol mind a 3 szín fedi egymást: feketét kapunk, ahol egy szín sincs, ott marad a papir fehér színe. Ahol kék van a sárga felett, ott zöldet látunk, vörös a kék felett ibolyát, sárga a vörös felett narancsszín ad és így tovább. A csarnok háttérében egypár természetes színű reklámfénykép látható. Ezek pigment eljárással készültek és ha természetes színűek is, mégis színárnyalataik nem teljesen hűek, nyersekség és ecsettel színezett fényképeknél nem szebbek. Több olyan természetes színeket utánzó képpel találkozunk a tárlaton, amelyek a színes fénykép elnevezést szoros értelemben véve nem érdemlik meg. Ezek nem mindjárt a felvételnél készültek színeknek, hanem csak utólag teljesen önkényesen, a képzelet szerint sok technikai ravaszkodás árán mutatnak, nem is a természetnek megfelelő, hanem inkább csak elhíhető színeket. Alig hasonlíthatnak e képek máséhoz, mint rossz olajnyomatokhoz. A magasabb művészi kritikát csupán a gráci *Bach-*

MŰVÉSZI FÉNYKÉPEK KIÁLLÍTÁSA

mann havas tájai állják ki. Találkozunk olyan képpel is, mely egyszerűen ki van színezve. Természetes, hogy az ilyen eljárásnak a fotografáláshoz semmi köze s itt már átléptük azt a határt, amelyen belül a kép még fotografiának nevezhető.

Hasonlót mondhatunk a *retouche*-ről. Tagadhatatlan, hogy úgyszólván minden felvételnél akad olyan apró hiba, aminek korrigálását ceruza és ecset segítségével vagyunk kénytelenek eszközölni. Az érzékeny lemezben apró egyenetlenségek, léghólyagok, a felületre tapadt por-szemcsék stb. a legnagyobb elővigyázat mellett is előfordulnak. Minden igyekezet mellett is, valamely árnyék, vagy annak egyes része túlsötét lehet, ezeket felvilágosítani, kemény fény-átmeneteket lágyabbá tenni, apró zavaró fényhatású dolgokat eltüntetni kötelesség. De kár-hoztatandó a *retouche*, ha a fényképező rajzolásbeli ügyességét veszi elő. A művészi fényképezés diszkreditálásához mi sem járult nagyobb mértékben, mint szakfényképészeink által a *retouche* nevében elkövetett agyondolgozás. Ment-ségükre legyen mondva, hogy a közönség ízlése — mint kenyérkeresőket — köti őket s jól tudják, hogy aki mint tisztas matróna ült a gép elé, addig nem elégszik meg, míg kifent arcú, karcsú Vénusként nem kerül elő a laboratóriumból.

Ha egy pillantást vetünk mindjárt a bemenettől jobbra *Pierce* bosztoni fényképész mesteri portrait-ra rögtön látjuk a különbséget. Lélek van *Master Jack Drummont* képében és dehogy merték volna *little Miss T.* arcképét szakfényképészeink ilyen fekete kezekkel liferálni. Az amerikaiak mellett az angolok csoportját a kifejező hangulat jellemzi. Tárgyuk többnyire köznapi. *Horsley Hinton* *Egy yorkshire-i völgye* egypár kővel és száraz fával semmit mondó tárgy, de a borongós hangulat a megvilágításban, égboltban és elrendezésben valóban szívhez szólóvá teszi. *Mrs. Cadby* pipacsai lány és leheletszerű finom árnyalataikkal tűnnek ki. *Job* birkanyája poros úton

hosszasan köti le a szemlélőt. Igen szép ugyancsak *Jobtól az Alkonyat eső után* és az *Alkonyat Lewis Lloydtól*. — *Craig Annan Két veronai hölgye* stílszerű rézmetszetet juttat eszünkbe. A fény- és árnyékszétosztás teszi mesterművekké *Evans* számos templomképét.

A tárlat baloldalán vannak a franciák. Képeiken kevesebb a hangulat, inkább tárgyaiknak intim finomságával és a művészi elrendezéssel érik el a hatást. Ott van mindjárt *Bellivet-től a Bretagnei varrónő*, *Dardonville-től Le Tréport, Profil Hachette-től, Gyermek gitárral M. Bucquet-től*, tanulmány *Mme Huguét-től*, mindannyian lüktető eleven alkotások. *Mlle Lagnarde Tudósa* megérdemli, hogy hosszabban megnézzük. *Puyo*, az elrendezés nagy mestere, legjobb alkotásait nem hozta el. Szép az *Ősz* című képe. *Tanulmány-a* jobbára pasztell-krétával van kiszínezve. *Demachy Táncosnő-je* a művészi pose és finom árnyalataival tűnik ki. *Mallet Pihenő-jének* szép távlata van. Figyelmet érdemel *Detaille Nevető nője* és *Sonzy Divatárus lánya*.

Az olaszok néhány igen szép portraikat hoztak. *Sciutto* mindkét *Duse*-arcképe igen jó.

Belgium 7, Svájc 9, Törökország 3 kép-pel szerepel.

Az osztrákok közül már említettük *Bachmann*t, említsük itt még *Donnhausert*, *Melingo*, *Friedrich* és főleg a gumminyomás nagymesterét, *Koselt*.

Holdvilágos est St. Wolfgangban és *M. asszony arcképe* kiváló alkotások. *Tirol Esti ájtatossága* a csendben imádkozó apácával a leghatásosabb képek közé tartozik.

A németek úgy mint az osztrákok, főleg a gumminyomásban nagyok. Nem annyira a hangulat emberei, mint az angolok, főleg az önmagukban szép témákat keresik, sok helyütt túlságosan vaskosak, bombasztosak. Igen szép *Bauer Felhőtanulmánya*. *Kleintjcs* talán túlságosan keresi a naturalizmust *Aura Hertwig* és *Dührkoop* szép portraikat hoznak.

A magyar kiállítókról örömmel mondhatjuk, hogy sokan közülök a legkiválóbb külföldiekkel versenyeznek. *Feledi Popper Archépe* bizvást Kosel művei mellé helyezhető. *Haranghy Olvadás, Libák és Est-je, gróf Eszterházy Mihály Hullámvérése, gróf Teleki Sándor Portraitja, Müller Bertalan Krisztus fej-e, Raabe Műszerésze, Sternád Reggel-je és Purczell báró Lapu-ja* valódi művészi alkotások. *Joanovich Templomrészlete* Evans hasonló tárgyú képei mögött nem marad el.

Heinrich, Kárász, Révész, Kiss Zoltán, Vodička, Richter, gróf Degenfeld, Magyar Rosenberg, Novomeszky, Kováts Jakobei, Forgách és Junga is derekasan megállják helyüket.

A kiállítás általában, hála a bírálóbizottság szigorú ítéletének (több mint 300 képet utasítottak vissza) oly magas színvonalon áll, hogy mindenkinek huzamosan gyönyörűséget fog okozni.

Dr. Kelen Béla.

NÉPIES ÉPÍTÉSZETI VÁZLATOK N. MIRKOVSKY GÉZÁTÓL.

EMUTATOTT vázlataink a korán elhunyt művésznek jóformán utolsó kézvonásai és nemcsak arról a rajongó szeretetről és gondos megfigyelésről tanuskodnak, amelylyel ő a népművészet minden ága iránt viseltetett, de egy érdekes művészi jelenséget is hoznak szemünk elé.

A mai díszítő művészet egyik fő igyekvése a naiv, primitív népies ékítmény elemekből raffinált műformákat fejleszteni. Ezzel szemben az e rajzok

által bemutatott tárgyakon egy epochalis stílusnak degenerálódását, a nép lelkébe való felszívódását látjuk. És ha egyrészt hibául rójuk is fel az importált, idegen forma-bázist, viszont ép oly örömmel látjuk annak igazolását, hogy a magyar néplélek még a reá erőszakolt idegen elemeket is a maga érzése szerint átido-mítja és eleven, egyéni szépérzékének tényezőjévé teszi. A pestmegyei Tápió-Sülyben létező és itt közölt kerítés díszek *fűrész* munkája nem tartozik a magyar nép tradicionális tehnikái közé, — a magyar fafaragások a késsel való *vágás* és *vésésre* szorítkoznak — a felhasznált ékítmények barokk volta pedig szembeszökő, mégis az elrendezés már magyaros ízlésre vall és fokozatos átalakulásaiban mind egyszerűbb és primitívebb formákra szorítkozva, végül teljesen népies jellegűvé válik. Jellemző az elnevezés: „Verejtékes rács” — e szó plasztikusan utal a munka fáradságos voltára. Figyelemre méltó az egyik nagykátai háznak utca felé kiépített ambitusa, melynek oszlopfejét, valamint a kis kapú oromfalát díszítő állatalakok szintén a stílus visszafejlődését mutatják.

A „padlyuk” kartus-szerű megoldása, valamint a csúcsfal közép oszlopainak ékítménye szintén barokk utánérzés. Viszont a keskeny lécdíszek feltűnő hasonlatosságot mutatnak a subák, szűrők borszegélyeivel és lehet, hogy azonos felfogásból eredők. A kis kapuk szemöldökfáinak felső bevégzése pedig a székelly kapuval tart rokonságot. Értékes, tiszta magyar a szép „ágas fa” Ketszer Gergő házán Tápió-Sülyben, ma is jó karban. Az újabban épülő házakon is megtartják ugyan az „ágas fa” konstruktív voltát — de sajnos, a faragás elmarad. Tipikus magyar munka még a törülközőtartó késsel faragott csapja, valamint a fokos-nyél, melynek a közepe felé húzódo tagozása határozottan magyar jellegű.

Sülyben van a fatetőzettel védett kőkép, nagyon emlékeztet a keleten dívó forrasv. kútépítkezésekre.